

*Viața spirituală și ethosul misionar
în închisorile comuniste.
Studiu de caz: Închisoarea Târgu-Ocna
între anii 1950-1953*

Dragoș-Dumitru URSU

Abstract: At the beginning of the 1950s, the Târgu Ocna sanatorium prison represented a place of spiritual recovery for the prisoners that had passed through the hell of the Pitești re-education. Using the knowledge and the mystical experience gained in the Aiud penitentiary during the Antonescu period (the beginning of the 1940s), prisoners Ioan Ianolide, Valeriu Gafencu and Gheorghe Jimboiu became a focus point of spiritual life for the other prisoners at Târgu Ocna. Solidarity, cultural effervescence and spiritual effort accompanied by the practice of the Prayer of the Heart individualized the prison of Târgu Ocna within the memory of the Romanian Gulag. Using archive sources (individual files from the Archive of the National Council for the Study of the Securitate Archives), along with memorialistic literature, the paper proposes to radiograph the spiritual life of the Târgu Ocna political prisoners within the larger context of spiritual resistance to communism. Transfiguration of suffering, detachment from the political struggle and the complete assumption of the spiritual warfare have defined the „resistance through faith” of the imprisoned.

Keywords: Mysticism, Christian mission in communist prisons, the Prayer of the Heart, Valeriu Gafencu, Ioan Ianolide

Închisorile comuniste au fost spații ale (re)descoperirii lui Hristos¹, în care suferința, foamea, frigul, izolarea, torturile i-au solidarizat pe cei închiși în fața regimului represiv.

Într-un astfel de context, al mizeriei și disperării, aproapele a devenit singurul sprijin în lupta pentru supraviețuire fizică și spirituală. Deținuții, care își asumă pe deplin suferința, devin pentru ceilalți lumini călăuzitoare pe drumul întâlnirii cu Hristos, transformând, totodată, temnițele comuniste în catacombe de mărturisire creștină.

Un asemenea exemplu, reprezentat de activitatea misionară a lui Valeriu Gafencu alături de Ioan Ianolide și Gheorghe Jimboiu în închisoarea – sanatoriu Târgu Ocna, constituie tema acestui studiu.

Formați în cadrul grupului misticilor din temnița Aiudului în perioada 1941-1947, Valeriu Gafencu și Ioan Ianolide aduc cu ei la Târgu Ocna, începând din iunie 1950, un duh de înnoire duhovnicească ce are în centru efortul isihast de dobândire a rugăciunii inimii. Acest efort e documentat cu acribie de Securitate în dosarele sale, fiind asimilat unei activități politice.

„Izvorul” preocupărilor spirituale ale deținuților este identificat de Securitate în persoana lui Ioan Ianolide, considerat liderul grupei „mistico-religioase”², din care mai fac parte alături de Valeriu Gafencu Aristide Lefa, Gheorghe Jimboiu, Constantin

---

¹ Dragoș Ursu, *Martirii temnițelor comuniste între identitatea creștină și cea politică*, în „Eucharist and Martyrdom. From the Ancient Catacombs to the Communist Prisons”. Proceedings of the 13th Internațional Symposium of Science, Theology and Arts (ISSTA 2014), Alba Iulia, Edit. Reîntregirea, p. 471.

² Arhiva Consiliului Național pentru Studiarea Arhivelor Securității (ACNSAS), fond *Informativ*, dosar 233727, vol. 1, f. 163.

Samargescu³, Nicolae Grozavu, Constantin Țoțea, Petre Grigorescu, Iustin Paven, Gheorghe Chelemen⁴ și care se află în legătură cu deținuții Nicolae Itul, Nicolae Țenea, Ion Vălimăreanu, Ion Măcrineanu⁵.

Despre Ianolide informatorii notează că deținuții „îi poartă respect și întotdeauna vorbesc cu bună stimă de el”⁶, la el venind „ceilalți legionari și-i cer sfatul când vor să facă ceva”⁷, dar mai ales „este foarte periculos pentru cei din jur”⁸, deoarece „a expus teorii mistice împotriva rațiunii”⁹.

Poziția duhovnicească a lui Ianolide se evidențiază și în raportarea față de administrație: „Iată ce sfaturi le dădea într-o zi în cameră: *Conflictele acestea cu administrația trebuie evitate, nu sunt bune; îi pornim contra noastră*”¹⁰.

Atitudinea față de conducerea penitenciarului este expresia viziunii generale asupra luptei politice, „despre care Ianolide Ioan spune că e pe planul al doilea pentru că politica e legată de lumea și de viața de pe pământ – ei urmărind viața de dincolo, din cer”¹¹.

Aceste reflecții redau fidel starea sufletească a lui Ioan Ianolide, responsabil de „popularizarea misticismului religios” și „care în orice ocazie caută să arate celorlalți că e păcat să faci rău altcuiva, că e bine să înlături toate pornirile rele, că adevărata viață este viața viitoare și alte lucruri de felul acesta prin care caută să

³ *Ibidem*, f. 170.

⁴ *Ibidem*, f. 163.

⁵ *Ibidem*, f. 166 – verso.

⁶ *Ibidem*, f. 170.

⁷ *Ibidem*, f. 169.

⁸ *Ibidem*, f. 168.

⁹ *Ibidem*, f. 167.

¹⁰ *Ibidem*, f. 170.

¹¹ *Ibidem*, f. 163.

mențină în această situație elementele tinere”¹².

Duminica reprezenta un moment de intensificare a preocupărilor spirituale, Ianolide alături de ceilalți „mistici” fiind semnalat „că a cântat în cor cântece religioase din care rețin fraze: *Smulgeți-vă din mijlocul celor răi și întăriți oastea creștinească*. Au cântat 6-7 cântece în genul acesta creând în cameră o atmosferă de biserică”¹³.

Resursele duhovnicești ale deținuților erau reprezentate de textele evanghelice memorate în integralitate, precum „predica de pe munte, parabole versificate ca de ex: parabola fiului risipitor”¹⁴, alături de Evanghelia Sfântului Ioan, care circula printre deținuți¹⁵.

Influența lui Ianolide asupra celorlalți este menționată de informator: „Prin discuțiile pe care le are cu diferiți deținuți îi face să creadă orbește în divinitate și în viața de dincolo. Are multă putere de convingere. Am asistat la o discuție unde Ianolide pune întrebarea: «Unde și cum mă găsiți pe mine?» Nimeni nu a răspuns. Răspunsul l-a dat tot el: «În Hristos mă găsiți și în rugăciune». Face afirmația că el nu trăiește și că El (adică Dumnezeu) trăiește în corpul lui”¹⁶.

Având ca fundament „credința oarbă în divinitate”, Ioan Ianolide le transmite „ucenicilor” experiența filocalică de la Aiud. Expunerea detaliată a agentului, datorată pregătirii sale teologice, reprezintă pagini inedite de trăire isihastă în dosarele Securității:

„Deținutul Ianolide Ioan spune că această trăire (mistico-religioasă) se realizează printr-o permanentă încordare a tuturor gândurilor omului la Dumnezeu, că acest exercițiu trebuie făcut

---

¹² *Ibidem*, f. 177 – verso.

¹³ *Ibidem*, f. 170.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ Interviu cu Virgil Totoescu, realizat de Dragoș Ursu, 14 august 2010.

¹⁶ ACNSAS, fond *Informativ*, dosar 233727, vol. 1, f. 169.

timp îndelungat și că la un moment dat omul ajunge să simtă pe Dumnezeu care coboară deasupra capului său și îl luminează, și că din acel moment harul lui Dumnezeu intră în omul respectiv. De asemenea, Ianolide spune că spunând în acest timp în mod permanent anumite rugăciuni scurte ca de ex: *Doamne, miluiește-mă pe mine păcătosul*, omul ajunge să spună apoi această rugăciune în mod automat. În urma acestui exercițiu omul ajunge să fie permanent însoțit de Dumnezeu și să nu mai facă păcate, fiind deci un om perfect. Descrierea acestui exercițiu mi-a fost făcută personal de către Ianolide Ioan.

Practica acestui exercițiu religios este făcută permanent de legionarii din grupa mistică-religioasă – și problema aceasta este principală în discuțiile pe care acești legionari le au cu ceilalți deținuți din secție¹⁷.

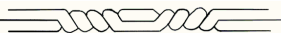
Efortul duhovnicesc impulsionat de „trăirea mistico-religioasă” a transfigurat viețile deținuților, caracterizarea informatorului reflectând nivelul spiritual al acestora:

„Dintre acești legionari din grupul mistic, Toțea Constantin este cel mai habotnic. De aceea problemele de care se preocupă acesta sunt în majoritate probleme religioase sau mistic legionare. Toțea Constantin afirmă că în momentul în care va ieși afară se va face preot și că pe această cale va putea lupta mai ușor împotriva dușmanilor bisericii și împotriva comunismului. De aceea, Toțea Constantin, legionar intrat pe linie mistică din 1942 de la închisoarea Aiud, se pregătește de pe acum însușindu-și cunoștințele dogmatice și formele de cult ale bisericii – învățând pe dinafară slujbe religioase și texte din biblie¹⁸.

Un alt exemplu este Iustin Paven, care nu a fost condamnat pentru activitate legionară, dar în detenție îl cunoaște pe Ioan

¹⁷ *Ibidem*, f. 163 – verso.

¹⁸ *Ibidem*, f. 166.

Ianolide și i se alătură acestuia în grupa „mistico-religioasă”.

„Datorită legăturilor pe care le are cu grupul mistic-legionar încă de la Tg. Ocna, Paven Justin este un element fanatizat în atitudinea ostilă clasei muncitoare, afirmând că pentru el faptul că stă în închisoare și că suferă nu poate decât să-l întărească în convingerile lui și în lupta pe care o duce. Paven Justin, agitând diferite probleme împotriva gândirii materialiste și organizării socialiste, spune: «eu sunt unul din aceia care au cunoscut personal toată ticăloșia și murdăria metodelor de lucru comuniste», deoarece la Pitești luase atitudine împotriva legionarilor lucrând ca informator. Venind la Tg. Ocna, Paven Justin a dezinformat în fața legionarilor toate însărcinările ce i-au fost date”¹⁹.

„Convertirea” lui Iustin Paven este un rodul dragostei lui Ianolide, care-l transformă pe acesta din „reeducat” în „mistic”. Experiența lui Iustin Paven reprezintă argumentul sublim al prezenței lui Hristos alături de cei închiși, ajutându-i să transfigureze „experimentul diabolic de la Pitești” în „fenomenul mistic de la Târgu-Ocna”. Iustin Paven este exemplu, prin excelență, al eșecului reeducării prin tortură care urmărea satanizarea omului. Același deținut, care-i demasca la Pitești pe proprii camarazi, a devenit „vas ales”, practicant al rugăciunii inimii și, în cele din urmă, slujitor al lui Hristos²⁰.

Jertfa pentru aproapele s-a materializat, alături de sprijinul sufletesc, și prin solidaritatea față de cei aflați în suferință. Astfel, din momentul sosirii grupului de deținuți menționat la Târgu Ocna a început organizarea asistenței acordată bolnavilor, majoritatea dintre cei închiși fiind diagnosticați cu TBC. Îngrijirile acordate erau conduse de medicii-deținuți Ghițulescu, Banu și Floricel, care

---

¹⁹ *Ibidem*, f. 166 – verso.

²⁰ Nicolae Trifoiu, *Studentul Valeriu Gafencu. Sfântul închisorilor: mărturii ale camarazilor de suferință*, Cluj Napoca, Edit. Napoca Star, 2002, p. 76.

beneficiau uneori de ajutorul medicului oficial al penitenciarului, Danielescu²¹.

Dosarele Securității conțin referiri multiple la activitatea intensă a deținuților în această direcție. Astfel, Ianolide „popularizează importanța ajutorului legionar în alimente pentru deținuți grav bolnavi”²², iar Gheorghe Jimboiu „s-a ocupat îndeaproape de aranjarea ajutorului cu unt, marmeladă și lapte pe care le-au dat deținuților Popescu Ioan, Bălănescu Mihai, Nițescu Gh. și Constantin Aurel”²³.

Despre solidaritatea dintre deținuți își amintește cu lux de amănunte Nicolae Itul, relatând pe larg ajutorul acordat lui Gheorghe Miulescu²⁴, părintelui Gherasim Iscu²⁵ și studentului Traian Maniu. „A mai venit de la Cluj Maniu, un tânăr medic în anul 6, zdrobit în bătaie. A fost bătut peste rinichi și paralizase de la brâu în jos. Știu că l-am adus pe brațe eu cu încă unul. L-am băgat la camera 4. Discutam foarte mult cu el și aveam grijă de el, săracu’. Eu mă duceam la el și-l îngrijeam în mod special, că nu

²¹ Interviu cu Nicolae Itul, realizat de Dragoș Ursu 23 octombrie 2009.

²² ACNSAS, fond *Informativ*, dosar 233727, vol. 1, f. 85.

²³ *Ibidem*.

²⁴ Pe Gheorghe Miulescu, Nicolae Itul l-a cunoscut în închisoarea Jilava. Au fost transferați împreună în Pitești, pentru ca la Târgu Ocna să-i fie alături până în momentul morții acestuia, pe 28 iulie 1950. Despre ajutorul acordat acestuia își amintește: „Încă o dată, precizez, îmi luasem obligația să ajenez o dată pe săptămână, și mâncarea o dădeam discret unuia dintre cei slabi, ca să nu mă vadă că ajenez, simulam. Azi luni, săptămâna viitoare marți, cealaltă miercuri, deci așa-mi luasem eu obligația. Acum, avându-l lângă mine (pe Gh. Miulescu, **n.n.**) îi serveam lui masa, era slab, d-abia mergea pe picioare.” (Interviu cu Nicolae Itul, 23 octombrie 2009).

²⁵ „[...] L-am îngrijit pe părintele Iscu, starețul mănăstirii Tismana, chiar în noaptea aia de Crăciun (părintele Iscu a murit de Crăciunul anului 1951, **n.n.**), adică nu, cu o noapte înainte am stat cu el de veghe. Câte am povestit și cu părintele Iscu...” (Interviu cu Nicolae Itul, 30 octombrie 2009).

oricine să ofere să stea lângă tuberculoză. Maniu, neputându-se mișca, făcuse escare mari pe spate, carne vie, se dusese toată pielea, carnea, rămăsese o pojghiță subțire. Eu l-am dezbrăcat, întorceam omul, îl spălam, îl curățam. Într-o zi am rugat pe doctoriță să ne aducă un colac, să pun sub el, ca să nu i se extindă escara. Și femeia l-a adus. Altă dată i-am făcut un coviltir din arbuștii din grădină. Și făcusem un fel de arcuri legate cu ațe, ca să stea cuvertura peste el, să-i țină cald, n-am avut căldură de sobă. Să-l pot întoarce acolo, sub coviltirul ăla, se simțea bine²⁶.

Dacă ar fi să identificăm aspecte ce particularizează închisoarea Târgu Ocna în memoria Gulagului românesc, ne-am putea opri asupra a două episoade legate de personalitatea lui Valeriu Gafencu. Ambele sunt rememorate fidel de către Nicolae Itul. Primul este sacrificiul pe care Gafencu îl face pentru pastorul Richard Wurmbrand, oferindu-i streptomicina salvatoare pe care o primise de la un alt deținut:

„A fost acolo un băiat, prieten foarte bun, Leonida Stratan, un băiat mic de statură, foarte drăguț, cuminte, tatăl lui era preot militar. Am stat cu el în cameră. La fereastră era Leonida Stratan, apoi eu, Cezar Tănase, Lefa Aristide. Acest Stratan a avut parcă 7 ani condamnare și s-a eliberat, dar înainte de eliberare, la Tg. Ocna a primit un pachet. Cum-necum, i s-a aprobat. A fost ofițerul? N-a fost?, i s-au dat medicamentele. Vreo 5 flacoane de streptomicină. Și Leonida a zis: - *I le dau lui Valeriu, să se vindece Valeriu*. Și se hotărâse cu doctorii, a luat medicamentele și Valeriu a zis: - *Dați-i-le lui Richard*. - *Cum mă, dar nu...?* - *Dați-i-le lui că eu și-așa am să mor*. *Dați-i-le lui că poate asta are să vă ajute cu ceva*. I le-am dat lui Wurmbrand și Wurmbrand s-a făcut sănătos. I-a lungit viața. Wurmbrand s-a eliberat, Valeriu a murit²⁷.

---

²⁶ Interviu cu Nicolae Itul, realizat de Dragoș Ursu, 30 octombrie 2009.

²⁷ *Ibidem*.

Moartea lui Valeriu Gafencu este cel de-al doilea moment referențial pe care posteritatea l-a păstrat. Descriș cu lux de amănunte de către Ioan Ianolide în memoriile sale, acesta ocupă, de asemenea, și în relatarea lui Nicolae Itul o poziție primordială. Atitudinea lui Itul și desfășurarea evenimentelor din preajma acestui moment se constituie într-o frescă expresivă a micro-universului carceral de la Târgu Ocna, caracterizat de strânssele relații dintre deținuți.

„[...] Cam după 1 ianuarie mi-a zis Valeriu: - *Nicolae, am o rugămintă la tine. - Spune Valea, orice. - Vezi, eu am avut o stare deosebită în care mi s-a spus că în 18 februarie voi pleca la Domnul. - O, Valeriu, dar ești sigur? - Sunt sigur. - Eu mă-ndoiesc că Dumnezeu ne spune sfârșitul. - Și totuși, mie mi l-a spus. Am avut o revelație. O oarecare îndoială mi-am păstrat în suflet, mă iertați, spun adevărul. - Valea, dacă zici tu, vom vedea. Dar spune ce dorești. - Te rog pe tine, nu spui nimănui, să pregătești hainele cutare, cutare: cămașă, izmene, batistă, maieu, ciorapi, să fie albe, toate curate. Să faci rost de o lumânare că n-avem lumină în timpul nopții. - Da, zic, asta e cea mai grea problemă. - Să ai grijă când mor să fii aici lângă mine, în ziua de 18 februarie să fii la mine. [...] Avea o cruciuliță de argint legată cu ață. - Asta să mi-o pui în gură pe partea dreaptă, ca eventual dacă voi muri și voi fi înhumat să mă găsiți și să știți locul, cum să mă identificați. - Promit că fac. - Te aștept, pe măsură ce le realizezi să mi le-arăți”²⁸.*

Alături de Ioan Ianolide, Nicolae Itul finalizează pregătirile pentru ziua de 18 februarie. „La ora 10 a venit vizita medicală, doctorița însoțită de doi medici (deținuți **n.n.**), Floricel și Ghițulescu și de un milițian, sergent major, care era sanitar - n-avea voie să fie singură”²⁹. După ce a inspectat starea a trei deținuți, printre care și

²⁸ *Ibidem*.

²⁹ Interviu cu Nicolae Itul, 30 octombrie 2009.

Wurmbrand, „comisia” a ajuns la patul lui Valeriu Gafencu. Acesta îi mulțumește doctoriței pentru îngrijirea acordată, afirmând încă o dată iminenta „trecere”³⁰. Cu ultimele puteri, muribundul le mulțumește și medicilor-deținuți care au avut grijă de el: - *Vă mulțumesc și vouă camarazilor doctori pentru tot ce-ați făcut, în numele tuturor. Purtați-vă frumos, rugați-vă lui Dumnezeu să ajungem toți în același loc*³¹.

Ioan Ianolide completează mărturia lui Nicolae Itul, detaliind ultimele cuvinte ale lui Valeriu Gafencu: „Sunt fericit să mor pentru Hristos. Eu plec, dar vor aveți de purtat o cruce grea și o misiune sfântă. Îndrăzniți și rugați-vă! Păziți neschimbat adevărul, dar să ocoliți fanatismul. Ateismul va fi învins, dar să fiți atenți cu ce va fi înlocuit. Ioane, să duceți duhul mai departe! Aici a lucrat Dumnezeu!”³².

Valeriu Gafencu, Ioan Ianolide și cei din jurul lor, cunoscuți ca făcând parte din „grupul misticilor”, au fost păstrați în memorie, în primul rând, pentru activitatea lor spirituală și misionară din închisoarea Târgu Ocna. La începutul anilor 50, încercarea de transfer al „reeducării” de la Pitești în închisoarea Târgu Ocna a eșuat datorită răspunsului dat de deținuții aflați aici: dragostea lor față de aproapele, concretizată în ajutorul material și susținerea spirituală a aproapelui creionează doar unul din numeroasele tablouri ale misiunii creștine în închisorile comuniste.

---

³⁰ „Doamna doctor, vă mulțumesc din tot sufletul meu că v-ați purtat ca o mamă pentru copii, ați făcut tot efortul. Acum eu sunt pe cale de a pleca de aici...” (Interviu cu Itul Nicolae, 30 octombrie 2009).

³¹ Interviu cu Nicolae Itul, 30 octombrie 2009.

³² Ioan Ianolide, *Întoarcerea la Hristos: document pentru o lume nouă*, București, Edit. Christiana, 2006, p. 189.

Bibliografie

1. Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (CNSAS), fond *Informativ*, dosar 233727.
2. Interviu cu Virgil Totoescu, realizat de Dragoș Ursu, 14 august 2010.
3. Interviu cu Nicolae Itul, realizat de Dragoș Ursu, 23 octombrie 2009.
4. Interviu cu Nicolae Itul, realizat de Dragoș Ursu, 30 octombrie 2009.
5. Ianolide, Ioan, *Întoarcerea la Hristos: document pentru o lume nouă*, București, Edit. Christiana, 2006.
6. Trifoiu, Nicolae, *Studentul Valeriu Gafencu. Sfântul închisorilor: mărturii ale camarazilor de suferință*, Cluj Napoca, Edit. Napoca Star, 2002.